JULIANE KOKOTT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2006. július 13. [1]

I – Bevezetés

1. Az előzetes döntéshozatali eljárás alapjául szolgáló kérdés annak eldöntésére irányul, hogy valamely olajipari vállalkozás meghatározhatja-e, és ha igen, milyen feltételekkel az üzemanyag végső fogyasztói árát azon töltőállomás-üzemeltetők esetében, amelyeknek szállít. Ilyen árrögzítés szerepel azokban a bizományi és/vagy kereskedelmi ügynöki szerződéseknek nevezett megállapodásokban, amelyeket a spanyol olajipari vállalkozás, a Compañía Española de Petróleos SA (CEPSA) töltőállomás-üzemeltetőkkel kötött. A Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio (a töltőállomás-üzemeltetők spanyol szövetsége, továbbiakban: Szövetség) úgy ítélte meg, hogy ez a gyakorlat versenyellenes, és emiatt keresetet indított Spanyolországban.

2. Az Európai Közösségek Bizottsága által a Repsol-ügyben [2] nemrégiben hozott határozatot követően egy spanyol olajipari vállalkozás és azon töltőállomások közötti jogviszonyokat, amelyeknek ezen olajipari vállalkozás szállít, versenyjogi szempontból ismét vizsgálat alá vonták. Egyébként Spanyolországban már több alkalommal fordultak ezzel a kérdéssel a belső jog szerinti versenyjogi ügyekben hatáskörrel rendelkező hatóságokhoz és bíróságokhoz, amely eljárások a legkülönbözőbb eredményekhez vezettek.

II – Jogi háttér

A – *A közösségi jog*

3. Az elsődleges jog szintjén utalni kell az EK 81. cikkre, amely kimondja, hogy:

„(1) A közös piaccal összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által

1 – Eredeti nyelv: német.

2 – A COMP/B-1/38.348-REPSOL CPP ügyben 2006. április 12-én hozott bizottsági határozat (a Hivatalos Lapban még nem tették közzé).

hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása, így különösen:

a) a beszerzési vagy eladási árak, illetve bármely egyéb üzleti feltétel közvetlen vagy közvetett rögzítése;

b) a termelés, az értékesítés, a műszaki fejlesztés vagy a befektetés korlátozása vagy ellenőrzése;

[...]

(2) Az e cikk alapján tiltott megállapodás vagy döntés semmis.

(3) Az (1) bekezdés rendelkezéseinek alkalmazásától azonban el lehet tekinteni az olyan esetekben, amikor

– a vállalkozások közötti megállapodás vagy megállapodások csoportja;

– a vállalkozások társulásai által hozott döntés vagy döntések csoportja;

– az összehangolt magatartás vagy összehangolt magatartások csoportja

hozzájárul az áruk termelésének vagy forgalmazásának javításához, illetve a műszaki vagy gazdasági fejlődés előmozdításához, ugyanakkor lehetővé teszi a fogyasztók méltányos részesedését a belőle eredő előnyből anélkül, hogy:

a) az érintett vállalkozásokra olyan korlátozásokat róna, amelyek e célok eléréséhez nem nélkülözhetetlenek;

b) lehetővé tenné ezeknek a vállalkozásoknak, hogy a kérdéses áruk jelentős része tekintetében megszüntessék a versenyt."

4. A másodlagos jogban két csoportmentességre vonatkozó rendelet releváns: a Szerző-

dés 85. cikke (3) bekezdésének [3] kizárólagos beszerzési megállapodások csoportjaira való alkalmazásáról szóló, 1983. június 22-i 1984/83/EGK bizottsági rendelet [4], valamint a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról szóló, 1999. december 22-i 2790/1999/EK bizottsági rendeletet [5].

5. Az 1984/83/EGK bizottsági rendelet [6] 1999. december 31-ig volt hatályban. „A töltőállomásokra vonatkozó megállapodásokra alkalmazandó különös rendelkezések" elnevezésű III. címe különösen a következőket írja elő:

„10. cikk

A Szerződés 85. cikkének (3) bekezdése alapján és e rendelet 11–13. cikkének rendelkezéseire is figyelemmel a Szerződés 85. cikkének (1) bekezdése nem alkalmazható olyan megállapodásokra, amelyekben csupán két vállalkozás vesz részt, és amelyekben az egyik fél, a viszonteladó arra vállal kötelezettséget a másik fél, a szállító felé, hogy különleges gazdasági vagy pénzügyi előnyök juttatása ellenében a megállapodásban megjelölt töltőállomáson történő viszonteladás céljából csupán az utóbbitól, annak kapcsolt vállalkozásától vagy termékeinek forgalmazásával megbízott harmadik vállalkozástól vásárolja a megállapodásban meghatározott, kőolaj alapú és más gépjármű-üzemanyagokat, valamint a kőolaj alapú tüzelőanyagokat.

11. cikk

A 10. cikkben meghatározott kötelezettségen felül a viszonteladó részére nem írható elő más versenykorlátozás, mint

a) a megállapodásban megjelölt töltőállomáson harmadik vállalkozások által szállított gépjármű-üzemanyag, vagy tüzelőanyag viszonteladásának tilalma;

b) a megállapodásban megjelölt töltőállomáson harmadik vállalkozások által kínált kenőanyagok, illetve kapcsolódó

3 – Jelenleg EK 81. cikk.

4 – HL L 173., 5. o. Ez a rendelet a legutóbb a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyjogi szabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelettel (HL 2003. L 1.1. o., magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.) módosított, a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a megállapodások és összehangolt magatartások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló, 1965. március 2-i 19/65/EGK tanácsi rendeletben (HL 1965. 36., 533. o.) biztosított felhatalmazáson alapul. Lásd ezenkívül az 1983/83/EGK és 1984/83/EGK rendeletekről szóló közleményt (első közzététel: HL 1983. C 355., 7. o.; teljes újbóli közzététel: HL 1984. C 101., 2. o.).

5 – HL L 336., 21. o, magyar nyelvű különkiadás: 8. kötet, 1. fejezet, 364. o. Ez a rendelet is a 19/65 rendeletben meghatározott csoportmentesítési rendeletek elfogadásával kapcsolatos hatáskörön alapul.

6 – Eredetileg ez a rendelet a 19. cikkének (2) bekezdése értelmében 1997. december 31-ig volt hatályban. Hatályát 1999. december 31-ig meghosszabbították (lásd a kizárólagos forgalmazási és beszerzési megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazására vonatkozó 1983/83/EGK és 1984/83/EGK bizottsági rendeleteket módosító, 1997. július 30-i 1582/97/EK bizottsági rendelet (HL L 214., 27. o.) 2. cikkét. Egyébként a 2790/1999 rendelet 12. cikkének (1) bekezdése értelmében az 1984/83 rendeletben előírt mentességeket 2000. május 31-ig továbbra is alkalmazni kellett.

kőolajtermékek használatának tilalma, amennyiben a szállító vagy annak kapcsolt vállalkozása olajcserélő felszerelést vagy egyéb gépjárműkenő berendezést bocsátott a viszonteladó rendelkezésére, vagy finanszírozott részére;

c) a harmadik vállalkozások által szállított termékeket a töltőállomáson belül és kívül csupán olyan arányban lehet reklámozni, amilyen arányt e termékek a töltőállomás forgalmában képeznek;

d) a tulajdonában álló vagy a szállító, illetve annak kapcsolt vállalkozása által finanszírozott, a kőolajtermékek tárolására, illetve forgalmazására szolgáló berendezések ellenőrzésének csupán a szállítónak vagy az általa megjelölt vállalkozásnak való fenntartására vonatkozó kötelezettség.

12. cikk

(1) A 10. cikk nem alkalmazható, ha:

a) a szállító vagy annak kapcsolt vállalkozása a gépjármű-üzemanyagon vagy tüzelőanyagon kívül egyéb más termékekre és szolgáltatásokra vonatkozóan kizárólagos beszerzési kötelezettséget ró a viszonteladóra, kivéve a rendelet 11. cikkének b) és d) pontjában meghatározott kötelezettségeket;

b) a szállító korlátozza a viszonteladó azon lehetőségét, hogy az általa kiválasztott vállalkozástól olyan árucikkeket és szolgáltatásokat szerezzen be, amelyekre e cím rendelkezései szerint nem terjed ki a kizárólagos beszerzési kötelezettség vagy a versenytilalom;

c) a szerződést határozatlan vagy tíz évet meghaladó időtartamra kötötték;

d) a szállító arra kötelezi a viszonteladót, hogy jogutódja számára a szállító felé az általa vállaltnál hosszabb időtartamú kizárólagos beszerzési kötelezettség vállalását írja elő;

(2) Az (1) bekezdés c) pontjában előírtaktól eltérően, ha a szerződés olyan üzemanyagtöltő állomásra vonatkozik, amelyet a szállító a viszonteladónak bérbe adott, vagy amelynek használatát ténylegesen vagy jogilag átengedte, a viszonteladó kizárólagos

beszerzésre kötelezhető, és a jelen címben előírt versenytilalmak alá eshet a töltőállomás üzemeltetésének teljes időszaka folyamán."

6. 2000. június 1-jével az 1984/83 rendeletet és a korábbi csoportmentesítésre vonatkozó szabályozásokat hatályon kívül helyezte a 2790/1999 rendelet, amely egyes vertikális megállapodások [7] vonatkozásában 2010. május 31-éig hatályos általános csoportmentesítésre vonatkozó szabályozást vezetett be [8], amennyiben ezek a megállapodások az EK 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartoznak, és vertikális versenykorlátozásokat [9] tartalmaznak (a továbbiakban: a csoportmentesítésre vonatkozó új szabályozás).

7. A 2790/1999 rendelet 3. cikke alapján a csoportmentesítésre vonatkozó új szabályozás alkalmazásának feltétele az, hogy a szállító piaci részesedése az érintett piacon ne haladja meg a 30%-ot. Ezen túlmenően a 2790/1999 rendelet 4. cikke (1) bekezdésének a) pontja előírja, hogy a csoportmentesítésre vonatkozó új szabályozást nem lehet alkalmazni azokra a vertikális megállapodásokra, amelyeknek célja a vevő azon képességének korlátozása, hogy saját eladási árát megállapítsa.

B – *A nemzeti jog*

8. A spanyol joggal kapcsolatban utalni kell a verseny védelméről szóló, 1989. július 17-i 16/1989 törvényre (Ley n° 16/1989, de Defensa de la Competencia) [10], amelynek első cikkének (1) bekezdése – nagymértékben az EK 81. cikk (1) bekezdéséből kiindulva – a következőképpen határozza meg a „tiltott magatartásokat":

„Tilos minden olyan megállapodás, döntés, közös ajánlás vagy összehangolt, illetve párhuzamos magatartás, amelynek célja vagy hatása a nemzeti piac egészén vagy egy részén a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása, így különösen:

A) az árak, illetve bármely egyéb üzleti vagy szolgáltatási feltétel közvetlen vagy közvetett rögzítése;

[...]".

7 – Röviden, a vertikális megállapodások közé azok a megállapodások tartoznak, amelyek a termelési vagy forgalmazási láncolat különböző szintjein működő vállalkozások között jöttek létre; lásd a 2790/1999 rendelet 2. cikke (1) bekezdésének első albekezdését.

8 – Lásd a 2790/1999 rendelet 13. cikkét. Azokra a 2000. május 31-én már hatályban lévő megállapodásokra, amelyek nem tesznek eleget a 2790/1999 rendeletben előírt mentességi feltételeknek, azonban az 1984/83 rendeletben előírt mentességi feltételeknek igen, ez utóbbi rendelet 12. cikkének (2) bekezdése 2001. december 31-ig tartó átmeneti időszakot határozott meg.

9 – Röviden, a vertikális korlátozások a vertikális megállapodásokban szereplő versenykorlátozások (lásd a fenti 7. lábjegyzetet); további részletekért lásd a 2790/1999 rendelet 2. cikke (1) bekezdésének második albekezdését.

10 – BOE 170. sz., 1989. július 18., 22747. o.

9. A verseny védelméről szóló 16/1989 törvény végrehajtására 1992. február 21-én elfogadott rendelet, a Real Decreto 157/1992 [11] 1. cikkének (1) bekezdése a „Csoportmentesítés" címben a következőképpen rendelkezik:

„A verseny védelméről szóló törvény 5. cikke (1) bekezdésének A) pontja értelmében azon megállapodások engedélyezettek, amelyekben csupán két, a következő csoportok egyikébe tartozó vállalkozás szerepel, és amelyek kizárólag a nemzeti piacot érintik, továbbá az alábbi csoportok tekintetében felsorolt feltételeknek megfelelnek:

[...]

B) kizárólagos beszerzési megállapodások, amelyekben az egyik fél arra vállal kötelezettséget a másik féllel szemben, hogy viszonteladás céljából csupán az utóbbitól, annak kapcsolt vállalkozásától vagy termékeinek forgalmazásával megbízott harmadik vállalkozástól szerez be bizonyos termékeket, és feltéve, hogy a megállapodás megfelel az 1984/83/EGK rendeletben szabályozott rendelkezéseknek.

[...]"

11 – BOE 52. sz., 1992. február 29., 7106. o.

10. Ezt a királyi rendeletet időközben hatályon kívül helyezte és felváltotta az új közösségi szabályozást, különösen a 2790/1999 rendeletet végrehajtó 2003. március 28-i 378/2003 királyi rendelet [12].

III – A tényállás és az alapeljárás

11. 1995. május 4-én a Szövetség panaszt terjesztett a spanyol gazdasági és pénzügyminisztérium [13] elé az olajipari ágazat egyes vállalkozásai – többek között a CEPSA – ellen, a töltőállomások területén tanúsított versenykorlátozó magatartások miatt. A Szövetség különösen azt kifogásolta, hogy azok a „bizományosi szerződések" és/vagy „ügynöki szerződések", amelyeket Spanyolországban a szállító CEPSA a töltőállomás-üzemeltető vállalkozásokkal szokásosan és – a Szövetségnek egyik fél által sem vitatott tájékoztatása szerint – a CEPSA töltőállomás-hálózat 95%-ára kiterjedően köt, versenykorlátozó jellegűek.

12. Bár a szerződések szövegezése nem teljesen egyezik meg, a kérdést előterjesztő

12 – BOE 90. sz., 2003. április 15., 14851. o.

13 – Ministerio de Economia y Hacienda, Servicio de Defensa de la Competencia.

bíróság által benyújtott tájékoztatás szerint, többségük tartalmazza a következő elemeket:

– a töltőállomás üzemeltetője kötelezettséget vállal arra, hogy kizárólag a szállító által szállított üzemanyagokat és tüzelőanyagokat a szállító által rögzített fogyasztói áron, valamint az értékesítésre és üzemeltetésre vonatkozó feltételek és módszerek betartásával értékesíti.

A szerződés időtartama alatt az üzemeltető közvetlenül és közvetve sem engedélyezi azon versenytárs termékek értékesítését és reklámozását, amelyekre az említett kizárólagosság vonatkozik, illetve nem működik közre ezekben az ügyletekben, amennyiben ezen ügyletek a szerződés tárgyát képező töltőállomás területén (vagy közvetlen környékén) valósulnak vagy valósulhatnak meg;

– a töltőállomás üzemeltetője viseli a kizárólagossággal érintett áruval kapcsolatos kockázatokat attól a pillanattól kezdve, hogy azt a CEPSA-tól átvette és az a töltőállomáson lévő tárolótartályok peremén áthaladt.

Ettől a pillanattól kezdve a töltőállomás üzemeltetője kötelezettséget vállal arra, hogy az árut megfelelően tárolja, olyan körülmények között, amelyek alkalmasak a veszteség vagy minőségromlás elkerülésére; adott esetben felelős mind a CEPSA, mind harmadik fél felé az áruban keletkező bármely veszteségért, szennyezésért vagy keveredésért, illetve az ebből eredő károkért.

– Az üzemeltető köteles az üzemanyag és a tüzelőanyag árát a CEPSA-nak a töltőállomásra való szállítást követő kilenc napon belül a CEPSA által kiállított számla alapján megfizetni;

– a CEPSA a töltőállomásokra érvényes „piaci jutalékot" fizet az üzemeltetőnek. A jutalék, ideértve a garantált jutalékot is, a literben meghatározott mennyiséggel arányos összegből (attól függően, hogy benzinről vagy A, B vagy C típusú gázolajról van szó), és az állandó éves jutaléktényezőből áll. A jutalékot a CEPSA a töltőállomásra való szállítást követő kilenc napon belül fizeti ki.

13. Az illetékes hatóság 1997. november 7-én lezárta a Szövetség panaszával kapcsolatos eljárást. A Szövetség ezt követően sikertele-

nül támadta meg ezt a határozatot a Tribunal de Defensa de la Competencia előtt, majd ezután az Audiencia Nacional is elutasította a Szövetség hozzá benyújtott keresetét. Azóta a Szövetség semmisség megállapítása iránti fellebbezést nyújtott be a Tribunal Supremóhoz [14].

IV – Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem és a Bíróság előtti eljárás

14. A Tribunal Supremo 2005. március 3-i végzésével az eljárást felfüggesztette, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„A Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének (jelenleg EK 81. cikknek) kizárólagos beszerzési megállapodások csoportjaira való alkalmazásáról szóló, 1983. június 22-i 1984/83/EGK bizottsági rendelet 10–13. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy hatályuk kiterjed az olyan kizárólagos üzemanyag- és tüzelőanyag-beszerzési szerződésekre, amelyek alakilag bizományosi vagy ügynöki szerződéseknek minősülnek, és a következő elemeket tartalmazzák:

a) a töltőállomás üzemeltetője kötelezettséget vállal arra, hogy kizárólag a szállító által szállított üzemanyagokat és tüzelőanyagokat a szállító által rögzített fogyasztói ár, valamint az értékesítésre és üzemeltetésre vonatkozó feltételek és módszerek betartásával értékesíti;

b) a töltőállomás üzemeltetője viseli az áruval kapcsolatos kockázatokat attól a pillanattól kezdve, hogy azt a töltőállomáson lévő tárolótartályokban átvette a szállítótól;

c) a töltőállomás üzemeltetője kötelezettséget vállal arra, hogy az áru átvételét követően azt megfelelően tárolja, olyan körülmények között, amelyek alkalmasak a veszteség vagy minőségromlás elkerülésére; adott esetben felelős mind a szállító, mind harmadik fél felé az áruban keletkező bármely veszteségért, szennyezésért vagy keveredésért, illetve az ebből eredő károkért;

d) a töltőállomás üzemeltetője köteles az üzemanyag és a tüzelőanyag ellenértékét a szállítónak a töltőállomásra való szállítást követő kilenc napon belül megfizetni?"

15. A Szövetség, a CEPSA, valamint a Bizottság terjesztett elő írásbeli és szóbeli észrevételeket.

14 – A továbbiakban még: a kérdést előterjesztő bíróság.

V – Elemzés

A – *Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatósága*

16. A CEPSA és a Bizottság kétségeit fejezi ki az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságával kapcsolatban.

A nemzeti jog hivatkozása a közösségi jogi rendelkezésekre

17. Először is a CEPSA azt állítja, hogy jelen ügy tárgya tisztán nemzeti tényállás, amely kizárólag a belső jog alapján dönthető el. A közösségi jog nem alkalmazható, amit a 157/1992 királyi rendelet egyébként ki is nyilvánított. A 157/1992 királyi rendelet 1. cikke (1) bekezdésének b) pontjában csupán hivatkozás található az 1984/83 rendeletre. Következésképpen a CEPSA úgy véli, hogy a Bíróságnak nincs hatásköre az előterjesztett kérdés megválaszolására.

18. Ez az érvelés nem meggyőző.

19. Ugyanis egyedül az ügyben eljáró nemzeti bíróság feladata, hogy az ügy sajátosságaira figyelemmel megítélje mind az előzetes döntéshozatal szükségességét ítéletének meghozatala szempontjából, mind pedig a Bíróság elé terjesztendő kérdések jelentőségét. A Bíróság csak akkor utasíthatja el a nemzeti bíróság által előterjesztett valamely kérdést, ha nyilvánvaló, hogy a közösségi jog kért értelmezése nem függ össze az alapeljárás tényállásával vagy tárgyával, illetve ha a szóban forgó probléma hipotetikus jellegű, és a Bíróság nem rendelkezik azon ténybeli és jogi elemek ismeretével, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a feltett kérdéseket hasznosan megválaszolja. [15] Ezen esetektől eltekintve a Bíróság fő szabály szerint köteles határozni a közösségi jog értelmezésére vonatkozóan előterjesztett kérdésekről. [16] Igaz ez azon esetekre is, amelyekben a közösségi rendelkezéseket csupán a belső jogban felmerülő hivatkozások teszik relevánssá. Ugyanis az ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy az olyan közösségi jogi rendelkezések értelmezésére vonatkozó kérdések megválaszolása, amelyekre a nemzeti jogban – valamely tisztán belső jogviszony szabályozása érdekében – kizárólag hivatkozás található, nem zárható ki sem az EK 234. cikkben meghatározott feltételek,

15 – Az állandó ítélkezési gyakorlat, lásd különösen a C-415/93. sz., Bosman-ügyben 1995. december 15-én hozott ítélet [EBHT 1995., I-4921. o] 59–61. pontját, és a C-344/04. sz., IATA és ELFAA ügyben 2006. január 10-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-403. o.) 24. pontját.

16 – Lásd a fent hivatkozott Bosman-ügyben hozott ítélet 59. pontját és a fent hivatkozott IATA és ELFAA ügyben hozott ítélet 24. pontját.

sem az előzetes döntéshozatal célja alapján.[17]

20. Sőt éppen ellenkezőleg, ahogy azt a Bíróság már több alkalommal kijelentette, egyértelmű közösségi érdek, hogy a jövőbeli eltérő értelmezések megakadályozása érdekében egységesen értelmezzék a közösségi jogból vett rendelkezéseket vagy fogalmakat, függetlenül attól, hogy milyen körülmények között alkalmazzák őket.[18]

21. A versenyjog területén a hatályos közösségi rendelkezések lehető legegységesebb értelmezéséhez és alkalmazásához fűződő érdek különösen nagy jelentőséggel bír.

22. Egyrészt a versenyjogra jellemző, hogy gyakran fordul elő, hogy ugyanazon jogviszony egyszerre tartozhat a közösségi jog és a nemzeti jog hatálya alá[19]. Mindig ez a helyzet, ha a nemzeti jog és a közösségi jog hatálya egybeesik, azaz akkor, amikor a vállalkozások közötti megállapodásokra nemcsak a nemzeti versenyjog, hanem az EK 81. cikk hatálya is kiterjed, különösen azért, mert ezen rendelkezés értelmében e megállapodások befolyásolhatják a tagállamok közötti kereskedelmet.

23. Az 1/2003 rendelet[20] hatálybalépése óta a nemzeti versenyhatóságok és nemzeti bíróságok számára kifejezetten tilos ilyen esetekben a nemzeti jog különálló alkalmazása. Sőt, az 1/2003 rendelet 3. cikke értelmében ilyen esetekre a nemzeti versenyjoggal[21] párhuzamosan az EK 81. cikket is alkalmazni kell. E tekintetben azonban figyelembe kell venni, hogy a közösségi jog – ideértve a csoportmentesítésre vonatkozó rendeleteket[22] is – magasabb szintű szabályozást jelent.

24. Másrészt, számos tagállamban a hatályban lévő nemzeti versenyjog még a tisztán

17 – A C-297/88. és C-197/89. sz., Dzodzi egyesített ügyekben 1990. október 18-án hozott ítélet [EBHT 1990., I-3763. o.] 34–36. pontja; a C-231/89. sz. Gmurzynska-Bscher-ügyben 1990. november 8-án hozott ítélet [EBHT 1990., I-4003. o.] 19–25. pontja; a C-28/95. sz. Leur-Bloem-ügyben 1997. július 17-én hozott ítélet [EBHT 1997., I-4161. o.] 24–27. pontja; a C-130/95. sz., Giloy-ügyben 1997. július 17-én hozott ítélet [EBHT 1997., I-4291. o.] 20–23. pontja; a C-1/99. sz., Kofisa Italia ügyben 2001. január 11-én hozott ítélet [EBHT 2001., I-207. o.] 20–22. pontja; a C-170/03. sz. Feron-ügyben 2005. március 17-én hozott ítélet [EBHT 2005., I-2299. o.] 11. pontja és a C-3/04. sz., Poseidon Chartering ügyben 2006. március 16-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-2505. o.] 14–15. pontja; lásd még a C-306/99. sz., BIAO-ügyben 2003. január 7-én hozott ítélet (EBHT 2003., I-1. o.) 88–90. pontját.

18 – Lásd e tekintetben a 17. lábjegyzetben hivatkozott Dzodzi-ügyben hozott ítélet 37. pontját, a 17. lábjegyzetben hivatkozott Leur-Bloem-ügyben hozott ítélet 32. pontját, a 17. lábjegyzetben hivatkozott Giloy-ügyben hozott ítélet 28. pontját, a 17. lábjegyzetben hivatkozott Kofisa Italia ügyben hozott ítélet 32. pontját, és a 17. lábjegyzetben hivatkozott Poseidon Chartering ügyben hozott ítélet 16. pontját.

19 – A 14/68. sz., Wilhelm és társai ügyben 1969. február 13-án hozott ítélet [EBHT 1969., 1. o.] 3. pontja; ugyanebben az értelemben a 253/78. és 1/79–3/79. sz., Giry és Guerlain és társai egyesített ügyekben 1980. július 10-én hozott ítélet [EBHT 1980., 2327. o.] 15. pontja; a C-67/91. sz., Asociación Española de Banca Privada és társai ügyben 1992. július 16-án hozott ítélet [EBHT 1992., I-4785. o.] 11. pontja, valamint a C-7/97. sz. Oscar Bronner ügyben 1998. november 26-án hozott ítélet [EBHT 1998., I-7791. o.] 19. pontja.

20 – Az 1/2003 rendelet megújította az EK 81. cikk és az EK 82. cikk végrehajtására vonatkozó szabályokat, és előírta, hogy a tagállamok versenyhatóságainak és bíróságainak a közösségi versenyjog alkalmazásban fokozott mértékben kell részt venniük; lásd e tekintetben az 1/2003 rendelet (6)–(7) és (15) preambulumbekezdését, valamint 5. és 6. cikkét.

21 – Az 1/2003 rendelet 3. cikkének (1) bekezdése.

22 – Lásd e tekintetben az 1/2003 rendelet 3. cikke (2) bekezdésének első mondatát.

belső jogviszonyokra vonatkozóan is a közösségi jog releváns rendelkezéseire hivatkozik. Ez a tendencia, amely már korábban is jellemző volt, az 1/2003 rendelet hatálybalépését követően ismét megfigyelhetővé vált.

25. A közösségi joghoz való igazodás a jelen esetben hatályos spanyol versenyjogi rendelkezésekben is megnyilvánul: amint arra a kérdést előterjesztő bíróság is utal, a (a verseny védelméről szóló) 16/1989 törvény 1. cikkének (1) bekezdése egyértelműen az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő fogalmakat használja. A 157/1992 királyi rendelet preambulumában [23] megfogalmazottak szerint e jogszabálynak is az a célja, hogy saját területi hatályuk szerint [24] egymáshoz igazítsa a belső jogot és a közösségi jogot. A királyi rendelet 1. cikke (1) bekezdésének b) pontjában tett kifejezett utalás az ebben az időpontban hatályos közösségi versenyjogra – azaz az 1984/83 rendeletre – is ebbe az összefüggésbe illeszkedik [25].

26. Éppen azért, mert valamely csoportmentesítésre vonatkozó közösségi rendeletre utaló nemzeti versenyjogi rendelkezés különállóan, illetve a közösségi jogi rendelkezésekkel párhuzamosan alkalmazható, rendkívül fontos, hogy a szóban forgó közösségi jog értelmezése és alkalmazása egységes legyen. El kell kerülni ugyanazon közösségi jogi rendelkezésnek az aszerint történő eltérő értelmezését, hogy egyik esetben a rendelkezést kizárólag közvetve (nemzeti jogi hivatkozás alapján), más esetben pedig közvetlenül kell alkalmazni (azon oknál fogva, hogy az esetre a nemzeti jogon kívül az EK 81. cikk hatálya is kiterjed).

27. Az előbbiekben kifejtett érvek alapján, a nemzeti bíróságok az EK 234. cikk alapján kérdést terjeszthetnek a Bíróság elé valamely közösségi versenyjogi rendelkezés, például az 1984/83 rendeletben megfogalmazott csoportmentesítésre vonatkozó szabályozás értelmezésével kapcsolatban, még akkor is, ha a rendelkezést kizárólag közvetetten, azaz

23 – A 157/1992 királyi rendelet preambulumának második albekezdése lényegében a következőket mondja ki: „Figyelemmel a [verseny védelméről szóló] törvény hatálybalépése óta eltelt időre, indokolt jogrendünkbe bevezetni az olyan megállapodások mentességét, amelyek a közösségi jogrendben már ugyanazon jogi eljárás alapján mentességet élveznek, amennyiben a közösségi jog hatálya kiterjed rájuk. Így a saját alkalmazási területükön összeegyeztethetővé válhat a belső jogrend és a közösségi jog [...]".

24 – Egyébként ugyanez a helyzet a 157/1992 királyi rendeletet hatályon kívül helyező és felváltó 378/2003 királyi rendelettel: a 378/2003 királyi rendelet negyedik és ötödik preambulumbekezdése lényegében azt hangsúlyozza, hogy szükséges a csoportmentesítésre vonatkozó nemzeti jog és a közösségi jog összeegyeztetése, valamint a közösségi jog területén bekövetkezett jelentős változásoknak – különösen a 2790/1999 rendelet elfogadásának – a figyelembevétele.

25 – A CEPSA állításával ellentétben a jelen ügy alapvetően különbözik a C-346/93. sz. Kleinwort Benson-ügytől (1995. március 28-án hozott ítélet [EBHT 1995., I-615. o.] és különösen a 16–19. pontja; ennek az ügynek a Brüsszeli Egyezmény volt a tárgya), amelyben a nemzeti jogból hiányzott az ehhez hasonló hivatkozás, és kifejezetten megengedett volt a hatályos közösségi szabályoktól való eltérés. Egyébként egyedül a nemzeti bíróság feladata, hogy megítélje a közösségi jogra történő nemzeti jogi hivatkozás hatályát (lásd a 17. lábjegyzetben hivatkozott Dzodzi-ügyben hozott ítélet 41. és 42. pontját, valamint a 17. lábjegyzetben hivatkozott Leur-Bloem-ügyben hozott ítélet 33. pontját).

valamely nemzeti jogi utalás alapján és tisztán belső jogviszonyra kell alkalmazni [26].

kezik azon ténybeli és jogi elemek ismeretével, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a feltett kérdéseket hasznosan megválaszolja. Ezen esetektől eltekintve a Bíróság fő szabály szerint köteles határozni a közösségi jog értelmezésére vonatkozóan előterjesztett kérdésekről.

A feltett kérdésre adandó válasz időbeli relevanciája

28. Ugyanakkor az a jelen ügyben a Bizottságnak kételyei vannak a válasz relevanciáját illetően, mivel időközben az 1984/83 rendeletet felváltotta a 2790/1999 rendelet, így az értelmezésének az alapügy szempontjából kevés a gyakorlati haszna.

30. Az itt eldöntendő ügyben egyáltalán nem *nyilvánvaló*, hogy a Tribunal Supremo által feltett kérdés amiatt ne lenne releváns, hogy időközben az 1984/83 rendelet hatályát vesztette. Ugyanis a spanyol bíróság előtt vita tárgyát képezi, hogy a Szövetség panaszával kapcsolatos eljárást 1997-ben le lehetett-e zárni, vagy sem. Úgy tűnik, hogy az ügyet lezáró 1997-es határozat jogszerűségét az akkor hatályos jog, vagyis a 157/1992 királyi rendelet és az abban hivatkozott 1984/83 rendelet fényében kell értékelni.

29. Azonban ez az érvelés sem meggyőző számomra. Ugyanis, mint ahogy azt már korábban kifejtettem [27], az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében egyedül az ügyben eljáró nemzeti bíróságok feladata, hogy az ügy sajátosságaira figyelemmel megítéljék mind az előzetes döntéshozatal szükségességét ítéletük meghozatala szempontjából, mind pedig a Bíróság elé terjesztendő kérdések jelentőségét. A Bíróság csak akkor utasíthatja el a nemzeti bíróság által előterjesztett valamely kérdést, *ha nyilvánvaló*, hogy a közösségi jog kért értelmezése nem függ össze az alapeljárás tényállásával vagy tárgyával, illetve ha a szóban forgó probléma hipotetikus jellegű, és a Bíróság nem rendel-

31. Ettől függetlenül természetesen a Bíróság feladata, hogy a nemzeti bíróság számára biztosítsa a közösségi jog értelmezéséhez szükséges összes olyan elemet, amely hasznos lehet az utóbbi előtt fekvő ügy megítéléséhez. Ebből kifolyólag a Bíróság ítéletében olyan közösségi jogi rendelkezéseket is megvizsgálhat, amelyekre a kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra

26 – Lásd ismét a 17. lábjegyzetben hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

27 – Lásd a fenti 19. pontot, valamint a 15–17. lábjegyzetben hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

előterjesztett kérdésben nem hivatkozott [28]. Következésképpen a Bíróság az 1984/83 rendelet értelmezésére vonatkozó kérdésre adandó válaszát szabadon egészítheti ki az EK 81. cikkel és a 2790/1999 [29] rendelettel kapcsolatos iránymutatással anélkül, hogy ez érintené a Tribunal Supremo által előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságát.

A ténybeli háttérnek az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban való bemutatása

32. A Bizottság továbbá sajnálatosnak tartja, hogy elmaradt az alapeljárás ténybeli hátterének részletes bemutatása.

33. A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint ahhoz, hogy a közösségi jog értelmezése hasznos legyen a nemzeti bíróság számára, ez utóbbinak meg kell határoznia azt a ténybeli és jogi hátteret, amelybe e kérdések illeszkednek, vagy legalábbis ismertetnie kell azt a tényállást, amelyen e kérdések alapulnak. [30] A nemzeti bíróság által kifejtetteknek azt is lehetővé kell tenniük, hogy a tagállamok kormányai, valamint az egyéb érdekelt felek a Bíróság alapokmánya 23. cikkének megfelelően benyújthassák észrevételeiket. [31] E tekintetben figyelembe kell venni, hogy az érdekelt felekkel csak az előzetes döntéshozatalra utaló határozatokat közlik. [32]

34. A ténybeli és jogszabályi háttér pontos bemutatása különösen fontos követelmény a versenyjog területén, amelyet összetett ténybeli (és jogi) helyzetek jellemeznek [33]. Jóllehet a Bíróságnak nem kellene – és különösképpen nem ezen a területen – túlzottan szigorú követelményeket támasztania a nemzeti bíróságok előzetes döntéshozatalra utaló végzésének a megfogalmazásával szemben annak érdekében, hogy ne tegye gyakorlatilag

28 – Az állandó ítélkezési gyakorlat, lásd a C-315/92. sz., Verband Sozialer Wettbewerb, ún. „Clinique"-ügyben 1994. február 2-án hozott ítélet [EBHT 1994., I-317. o.] 7. pontját; a C-271/01. sz. COPPI-ügyben 2004. január 22-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-1029. o.) 27. pontját; a C-456/02. sz. Trojani-ügyben 2004. szeptember 7-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-7573. o.] 38. pontját és a C-471/04. sz., Keller Holding ügyben 2006. február 23-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-2107. o.] 26. pontját.

29 – Lásd ennek érdekében a jelen indítvány 38–74. pontját.

30 – A C-320/90–C-322/90. sz., Telemarsicabruzzo és társai egyesített ügyekben 1993. január 26-án hozott ítélet [EBHT 1993., I-393. o.] 6. pontja; a C-176/96. sz., Lehtonen és Castors Braine Arduino ügyben 2000. április 13-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-2681. o.) 22. pontja; a C-134/03. sz., Viacom Outdoor ügyben 2005. február 17-én hozott ítélet [EBHT 2005., I-1167. o.] 22. pontja; a C-453/03., C-11/04., C-12/04. és C-194/04. sz., ABNA és társai egyesített ügyekben 2005. december 6-án hozott ítélet [EBHT 2005., I-10423. o.] 45. pontja és a C-237/04. sz., Enirisorse-ügyben 2006. március 23-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-2843. o.] 17. pontja, valamint a már említett hivatkozások.

31 – A 141/81–143/81. sz., Holdijk és társai egyesített ügyekben 1982. április 1-jén hozott ítélet [EBHT 1982., 1299. o.] 6. pontja; a 30. lábjegyzetben hivatkozott Lehtonen és Castors Braine ügyben hozott ítélet 23. pontja; a 30. lábjegyzetben hivatkozott ABNA és társai ügyben hozott ítélet 47. pontja; és a 30. lábjegyzetben hivatkozott Enirisorse-ügyben hozott ítélet 18. pontja, valamint a C-66/97. sz., Banco de Fomento e Exterior ügyben 1997. június 30-án hozott végzés [EBHT 1997., I-3757. o.] 8. pontja; a C-116/00. sz., Laguillaumie-ügyben 2000. június 28-án hozott végzés [EBHT 2000., I-4979. o.] 14. pontja; a C-190/02. sz., Viacom I ügyben 2002. október 8-án hozott végzés [EBHT 2002., I-8287. o.] 14. pontja és a C-438/03., C-439/03., C-509/03. és C-2/04. sz., Cannito és társai egyesített ügyekben 2004. február 11-én hozott végzés [EBHT 2004., I-1605. o.] 8. pontja.

32 – A 31. lábjegyzetben hivatkozott Holdijk és társai ügyben hozott ítélet 6. pontja, a 30. lábjegyzetben hivatkozott Lehtonen- és Castors Braine-ügyben hozott ítélet 23. pontja és a 30. lábjegyzetben hivatkozott Enirisorse-ügyben hozott ítélet 18. pontja, valamint a 31. lábjegyzetben hivatkozott Banco de Fomento e Exterior ügyben hozott végzés 8. pontja a 31. lábjegyzetben hivatkozott Laguillaumie-ügyben hozott végzés 14. pontja, a 31. lábjegyzetben hivatkozott Viacom I ügyben hozott végzés 14. pontja és a 31. lábjegyzetben hivatkozott Cannito és társai ügyben hozott végzés 8. pontja.

33 – A 30. lábjegyzetben hivatkozott Lehtonen és Castors Braine ügyben hozott ítélet 22. pontja és a 30. lábjegyzetben hivatkozott Viacom Outdoor ügyben hozott ítélet 23. pontja, valamint a C-157/92. sz., Banchero-ügyben 1993. március 19-én hozott végzés (EBHT 1993., I-1085. o.) 5. pontja, a 31. lábjegyzetben hivatkozott Laguillaumie-ügyben hozott végzés 19. pontja és a 31. lábjegyzetben hivatkozott Viacom I ügyben hozott végzés 22. pontja.

lehetetlenné az esetleges előzetes döntéshozatal iránti kérelmeket. A nemzeti bíróságok és a Bíróság közötti jóhiszemű együttműködés jelentősége ugyanis az 1/2003 rendelet hatálybalépésével inkább nőtt, mint csökkent [34]. Egyidejűleg azonban az ilyen együttműködés a nemzeti bíróságoktól is megköveteli, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló végzéseik megfogalmazásánál a versenyjog terén különös gondossággal járjanak el [35].

35. Kétségtelen, hogy az alapügy tényállását a Tribunal Supremo igen tömören terjesztette elő az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban. Ezen okból a Bizottság helytállóan hivatkozik arra, hogy az ügy átfogó bemutatásához szükség lenne olyan további adatokra, mint például, ki a CEPSA által szállított üzemanyag tulajdonosa, ki viseli a szállítás költségeit és az értékesítéshez szükséges beruházási kiadásokat. Ezenkívül kívánatos lett volna, hogy a CEPSA [36]-töltőállomások tárolótartályaiba szállított üzemanyag élettartamára vonatkozó információk is rendelkezésre álljanak.

36. Mindazonáltal e hiányosságok ellenére is úgy ítélem meg, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozat elegendő adatot tartalmaz annak megértéséhez, hogy miről is van szó az alapügyben. Ugyanis a konkrét tények vizsgálata nem a Bíróság, hanem a nemzeti bíróság feladata. [37] A Bíróságnak a kérdést előterjesztő bíróság részére a releváns közösségi jogi rendelkezések értelmezésére vonatkozóan kell csupán iránymutatást adnia. [38] Jelen ügyben az alapügy ténybeli hátterének bemutatása e célnak megfelel.

Közbenső következtetés

37. Következésképpen az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadható.

B – *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés tartalmának értékelése*

1. Bevezető megjegyzések

38. Az alapügyben az képezi a jogvita tárgyát, hogy a spanyol versenyhatóság jogosan zárta-e le a szállítást végző CEPSA és a töltőállomás-üzemeltetők között létrejött

34 – Lásd még e tekintetben a fenti 20. lábjegyzetet.

35 – Lásd még e gondolatsorral kapcsolatban a 30. lábjegyzetben hivatkozott Viacom Outdoor ügyre vonatkozó 2004. február 28-án előterjesztett indítványom 42. pontját.

36 – Az egyszerűség kedvéért az alábbiakban kizárólag az üzemanyag fogalmat használom, mindazonáltal az itt megfogalmazott értelmezés vonatkozik az egyéb üzemanyagokra is.

37 – A 36/79. sz., Denkavit Futtermittel ügyben 1979. november 15-én hozott ítélet [EBHT 1979., 3439. o.] 12. pontja; a C-265/04. sz. Bouanich-ügyben 2006. január 19-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-923. o.] 54. pontja; a C-253/03. sz. CLT-UFA-ügyben 2006. február 23-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-1831. o.] 35. és 36. pontja és a C-451/03. sz., Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti ügyben 2006. március 30-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-2941. o.] 69. pontja; hasonlóan lásd a 243/83. sz., Binon-ügyben 1985. július 3-án hozott ítélet [EBHT 1985., 2015. o.] 21. pontját.

38 – A 17. lábjegyzetben hivatkozott Gmurzynska-Bscher-ügyben hozott ítélet 21. pontja; a C-250/91. sz., Hewlett Packard France ügyben 1993. április 1-jén hozott ítéletre [EBHT 1993., I-1819. o.] 9. pontja és a C-291/03. sz., MyTravel-ügyben 2005. október 6-án hozott ítélet [EBHT 2005., I-8477. o.] 43. pontja.

szerződésekkel, és különösen a töltőállomásokkal szemben rögzített végső fogyasztói árral kapcsolatos vizsgálatát. E háttér figyelembevételével kell értékelni a Bíróságnak feltett kérdéseket. Kérdésével a Tribunal Supremo lényegében arra keresi a választ, hogy a töltőállomások szerződéseire alkalmazott 1984/83 rendelet 10–13. cikke vonatkozik-e a CEPSA és azon töltőállomás-üzemeltetők között szokásosan létrejött, bizományosi és ügynöki szerződéseknek nevezett megállapodásokra, amelyeknek a CEPSA szállít.

39. Az ilyen szerződések csak abban az esetben esnek az 1984/83 rendelet hatálya alá, ha az EK 81. cikk (1) bekezdésében (korábban az EK-Szerződés 85. cikkének [1] bekezdése) szabályozott *vállalkozások közötti megállapodásokat*[39] tartalmaznak. Ugyanis az 1984/83 rendelet az EK 81. cikk (3) bekezdésében (korábban az EK-Szerződés 85. cikkének [3] bekezdése) meghatározott csoportmentesítésre vonatkozó szabályozást tartalmaz, amely alapján az EK 81. cikk (1) bekezdésében megfogalmazott tilalom bizonyos feltételekkel nem alkalmazható a vállalkozások közötti megállapodásoknak a rendeletben pontosabban meghatározott csoportjaira.

40. Az 1984/83 rendelettel kapcsolatos álláspontom kifejtése előtt tisztázni kell, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésének hatálya kiterjed-e a CEPSA és azon töltőállomások között létrejött bizományosi és/vagy ügynöki szerződésekre[40], amelyeknek a CEPSA szállít.

2. Az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazhatósága a kereskedelmi ügynökök esetében: a vállalkozások közötti megállapodások fogalmának elemzése

41. Az EK 81. cikk (1) bekezdését nem csupán az előállítási és forgalmazási folyamat azonos szintjén található gazdasági szereplők közötti horizontális megállapodásokra kell alkalmazni, hanem a gazdasági folyamat különböző szintjein elhelyezkedő gazdasági szereplők közötti vertikális megállapodásokra is[41].

42. A kereskedelmi ügynöki szerződések ilyen vertikális viszonyra vonatkoznak, ezen okból fő szabály szerint az EK 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartoznak. Ez azonban csak akkor érvényes, ha a megbízón kívül az ügynök is vállalkozónak minősül, és ennélfogva két független vállalkozás között jön létre megállapodás.

39 – Az EK 81. cikk (1) bekezdése a vállalkozások társulásai által hozott döntéseket és az összehangolt magatartásokra is vonatkozik. E két lehetőség azonban jelen ügyben semmilyen szerepet sem játszik, ezért ezeket a későbbiekben sem fogjuk vizsgálni.

40 – Az egyszerűség kedvéért a későbbiekben kizárólag az ügynök fogalmat használom, mindazonáltal az itt megfogalmazott észrevételek a bizományosokra is vonatkoznak.

41 – Az 56/65. sz., Société technique minière ügyben 1966. június 30-án hozott ítélet [EBHT 1966., 337. o.]; a C-266/93. sz., Volkswagen és VAG Leasing ügyben 1995. október 24-én hozott ítélet [EBHT 1995., I-3477. o.] 17. pontja; a C-306/96. sz., Javico-ügyben 1998. április 28-án hozott ítélet [EBHT 1998., I-1983. o.] 11. pontja; lásd egyébként az 56/64. és 58/64. sz., Consten és Grundig kontra Bizottság egyesített ügyekben 1966. július 13-án hozott ítéletet [EBHT 1966., 429. o.), valamint a 32/65. sz., Olaszország kontra Tanács és Bizottság ügyben 1966. július 13-án hozott ítéletet [EBHT 1966., 563. o.: „Nem lehet különbséget tenni ott, ahol maga a szerződés sem tesz különbséget.").

43. A közösségi versenyjogban a vállalkozás fogalma minden gazdasági tevékenységet folytató jogalanyra kiterjed, függetlenül azok jogállásától és finanszírozási módjuktól [42]. E tekintetben gazdasági tevékenységnek minősül minden olyan tevékenység, amely áruk vagy szolgáltatások adott piacon történő kínálatából áll [43]. Ott, ahol kereskedelmi ügynökök működnek, kétféle piacot kell megkülönböztetni: egyrészt azt, ahol a kereskedelmi ügynökök saját közvetítői szolgáltatásaikat nyújtják lehetséges megbízóik számára, másrészt azt, ahol a megbízó áruját és szolgáltatásait kínálják a lehetséges ügyfeleknek [44].

a) A kereskedelmi ügynökök helyzete a közvetítői szolgáltatások piacán

44. A közvetítői szolgáltatások nyújtása esetén a kereskedelmi ügynökök fő szabály szerint független gazdasági szereplők, és ennek következtében az EK 81. cikk (1) bekezdése szerint vállalkozásnak minősülnek. Az EK 81. cikk alapján kell tehát megítélni az ügynöki szerződés azon kikötéseit, amelyek alapján a megbízó a kereskedelmi ügynököt megbízza bizonyos ügyfelek vagy bizonyos ágazatok kizárólagos kezelésével (kizárólagos képviseleti kikötés), illetőleg azokat, amelyek tiltják, hogy az ügynök a versenytársak megbízásából járjon el (versenytilalmi kikötés) [45]. Ezért úgy tűnik, hogy az ítélkezési gyakorlat az említett rendelkezéshez igazodik, amennyiben olyan ügynökről van szó, aki több megbízó [46] megbízásából végzi tevékenységét, illetve olyanról, aki részben megbízója, részben saját nevében jár el [47].

45. Ha ezt átültetjük a jelen ügyre, akkor a CEPSA töltőállomásaival készült szerződésekben foglalt kizárólagos beszerzés kikötéseket az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti megállapodásnak kell tekinteni. Ugyanis ezzel az üzemeltetők arra vállalnak kötelezettséget, hogy kizárólag a CEPSA-tól származó üzemanyagot értékesítenek. Ebből kifolyólag a versenytilalmi kikötésekhez hasonlóan más olajipari vállalkozásoktól nem fogadhatnak el megbízást. Azonban a csoportmentesítési rendeletekben (az 1984/83 rendelet és/vagy a 2790/1999 rendelet) meghatározott feltételek szerint e megállapodások mentesülhetnek az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti tilalom alól.

42 – Az állandó ítélkezési gyakorlat; a C-41/90. sz., Höfner és Elser ügyben 1991. április 23-án hozott ítélet [EBHT 1991., I-1979. o.] 21. pontja; a C-35/96. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 1998. június 18-án hozott ítélet [EBHT 1998., I-3851. o.] 36. pontja; a C-222/04. sz., Cassa di Risparmio di Firenze és társai ügyben 2006. január 10-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-289. o.] 107. pontja; a 30. lábjegyzetben hivatkozott Enirisorse-ügyben hozott ítélet 28. pontja, és a C-205/03. P. sz., FENIN kontra Bizottság ügyben 2006. július 11-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-6295. o.] 25. pontja.

43 – A 118/85. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 1987. június 16-án hozott ítélet [EBHT 1987., 2599. o.] 7. pontja; a 42. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben 1998. június 18-án hozott ítélet 36. pontja; a 42. lábjegyzetben hivatkozott Cassa di Risparmio di Firenze ügyben hozott ítélet 108. pontja; a 30. lábjegyzetben hivatkozott Enirisorse-ügyben hozott ítélet 29. pontja és a 42. lábjegyzetben hivatkozott FENIN kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 25. pontja.

44 – Ugyanez a helyzet azzal a piaccal is, ahol a megbízó szerez be egy adott terméket.

45 – Lásd továbbá a vertikális korlátozásokról szóló iránymutatásról szóló, 2000. május 24-i bizottsági közleményt is (HL C 291., 1. o., 19. pont; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 390. o.).

46 – Valószínűleg így kell érteni a 311/85. sz., VVR ügyben 1987. október 1-jén hozott ítélet (EBHT 1985., 3801. o.) 20. és 21. pontját; hasonlóan lásd a 37. lábjegyzetben hivatkozott Binon-ügyben hozott ítélet 20. és 21. pontját.

47 – Lásd különösen a 40/73–48/73., 50/73., 54/73–56/73., 111/73., 113/73. és 114/73. sz., Suiker Unie és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1975. december 16-án hozott ítélet [EBHT 1975., 1663. o.] 544–547. pontját, valamint a 41. lábjegyzetben hivatkozott Volkswagen és VAG Leasing ügyben hozott ítélet 19. pontját.

b) A kereskedelmi ügynök helyzete a megbízó termékeinek piacán

46. A kereskedelmi ügynök azonban, még ha jogilag független is, a megbízó javára kötött ügyletek tekintetében nem tekinthető az EK 81. cikk értelmében vállalkozásnak, amennyiben a megbízó áruinak vagy szolgáltatásainak értékesítése a szóban forgó termékek piacán ezen ügynök útján történik. Ebből kifolyólag azokat az ügynök és megbízója által kötött megállapodásokat, amelyek ez utóbbi áruinak és szolgáltatásainak értékesítésével – például a végső fogyasztói árral – kapcsolatos kötelezettségeket tartalmaz, nem lehet csupán az EK 81. cikk, illetve a közösségi jogban hatályos csoportmentesítési rendeletek alapján vizsgálni. Csak abban az esetben lehet alkalmazni az EK 81. cikket és a csoportmentesítési rendeleteket, ha a kereskedelmi ügynök gazdasági tevékenységét a megbízó termékeinek és szolgáltatásainak piacán függetlenül végzi anélkül, hogy a megbízóval gazdasági egységet alkotna.

i) A kockázatok megoszlása az ügynök és megbízója között (a valódi és nem valódi kereskedelmi ügynökök közötti különbségtétel)

47. A vállalkozást az jellemzi, hogy mint független gazdasági szereplő viseli a tevékenységgel járó kockázatokat. Tehát az a döntő, hogy a kereskedelmi ügynök viseli-e az általa kialkudott szerződésekből eredő kockázatokat, vagy ezek a megbízót terhelik-e [48].

48. Amennyiben a kereskedelmi ügynök egyáltalán nem viseli a megbízó részére kialkudott szerződésből eredő kockázatokat, akkor ő *valódi kereskedelmi ügynöknek* tekinthető. Az ügyletek tekintetében az ügynökkel szemben a megbízó által előírt kötelezettségek, mint például a végső fogyasztóval szembeni fogyasztói ár meghatározása valójában csak az ügynököt terhelő azon általános kötelezettség szükségszerű következménye, miszerint a kereskedelmi ügynök köteles gondoskodni a megbízó érdekeinek érvényesítéséről, és eleget tenni ésszerű utasításainak [49]. Ebben az esetben a kereskedelmi ügynök jogi önállósága ellenére sem minősül független gazdasági szereplőnek (vállalkozásnak) a szóban forgó termékek piacán, jogi helyzete itt inkább egy alkalmazottnak [50], illetőleg a megbízó valamely segédszervének, vagy még inkább egy leányvállalatnak [51] a jogállá-

48 – Lásd e tekintetben a 47. lábjegyzetben hivatkozott Suiker Unie és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 538–542. pontját és különösen az 541. pontját, valamint a 41. lábjegyzetben hivatkozott Volkswagen és VAG Leasing ügyben hozott ítélet 19. pontját. Lásd még a 45. lábjegyzetben hivatkozott vertikális korlátozásokról szóló bizottsági iránymutatás 13. pontját, valamint a kereskedelmi képviselőkkel kötött kizárólagos megbízási szerződésekről szóló bizottsági közlemény (HL 1962. 139., 2921. o.) I. szakaszát.

49 – Lásd erre vonatkozóan a tagállamok önálló vállalkozóként működő kereskedelmi ügynökökre vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról szóló, 1986. december 18-i 86/653/EGK tanácsi irányelvet (HL L 382., 17. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 1. kötet, 177. o.) és különösen annak 3. cikkét, valamint a 48. lábjegyzetben hivatkozott kereskedelmi képviselőkkel kötött kizárólagos megbízási szerződésekről szóló bizottsági közlemény II. szakaszát.

50 – Lásd e tekintetben a C-22/98. sz., Becu és társai ügyben 1999. szeptember 16-án hozott ítélet [EBHT 1999., I-5665. o.] 26. pontját.

51 – Lásd ebben a vonatkozásban a C-73/95. P. sz., Viho-ügyben 1996. október 24-én hozott ítélet (EBHT 1996., I-5457. o.) 15–17. pontját.

sára hasonlít. E tekintetben az ügynök a megbízó segédszervévé válik, és mint olyan, a megbízó vállalkozásának integrált részét képezi [52]. A megbízó termékeinek értékesítésekor e két szereplő gazdasági egységet alkot, és az említett piacon egységes magatartást tanúsítanak [53].

49. Amennyiben azonban az ügynök által kötött szerződések teljesítéséből eredő kockázatokat, vagy legalábbis egy részét, az ügynök viseli, akkor olyan *nem valódi ügynöki szerződésről* beszélhetünk, amelyben az ügynök helyzete közelít a saját nevében eljáró (független kereskedőnek is minősített) közvetítő helyzetéhez. Ebben az esetben az ügynököt magát is a megbízó termékeinek és szolgáltatásainak piacán működő gazdasági szereplőnek kell tekinteni, ennélfogva az ügyletek részletei vonatkozásában a megbízóval kötött megállapodásokat az EK 81. cikk fényében kell vizsgálni [54].

50. Mellékesen meg kell jegyezni, hogy a tárgyaláson a Bizottság – az írásbeli észrevételeiben előadottakkal ellentétben – azt az álláspontot védte, hogy az ügynököt az EK 81. cikk értelmében minden esetben vállalkozásnak kell tekinteni. Ez az érvelés nem meggyőző. Ugyanis ez a megközelítés azzal a következménnyel járna, hogy – a szokásos meghatározástól eltérően [55] – a közvetítőt is vállalkozásnak kellene tekinteni, még akkor is, ha az érintett piacon semmilyen független gazdasági tevékenységet sem fejt ki, kockázatot egyáltalán nem visel, és csupán – például ez utóbbi termékeinek és szolgáltatásainak végső fogyasztói árát illetően – teljesíti megbízója utasításait [56].

51. Ennek a tisztán elméleti problémának a Bíróság elé terjesztett kérdés megválaszolása szempontjából azonban csak csekély gyakorlati jelentősége van. Végezetül a Bizottság is azon az álláspontón van, hogy a közvetítő által megvalósított ügyletekhez kapcsolódó kockázatoknak a kereskedelmi ügynök és megbízója közötti megoszlásától függ az,

52 – A 41. lábjegyzetben hivatkozott Volkswagen és VAG Leasing ügyben hozott ítéletet nem úgy kell értelmezni, hogy az ügynöknek a megbízó vállalkozásába integráltsága és a kereskedelmi kockázatoknak ez utóbbi által történő viselése *két egymástól eltérő szempontnak minősül*. Ugyanis az említett ítélet 19. pontja szerint: „az ügynökök csak akkor nem minősülnek független gazdasági szereplőknek, ha őket a megbízó részére kötött szerződésekből eredő kockázatok egyike sem terheli, és a megbízó vállalkozásába integrált segédszervként működnek" (a kiemelés tőlem). Mindazonáltal azon a piacon, ahol a megbízó termékeinek értékesítése történik, az ügynöknek a megbízó vállalkozásába integráltsága és a kereskedelmi kockázatoknak ez utóbbi által történő viselése ugyanazon éremnek a két oldalát jelenti. Azok az ítéletek, amelyekben nagy jelentőséget tulajdonítottak az ügynöki integráltság kérdésének, inkább az ügynök által nyújtott szolgáltatások piacára, és kevésbé a megbízó termékeinek az előbbitől megkülönböztetendő piacára vonatkoznak (lásd ebben a vonatkozásban a jelen indítvány 45. pontját).

53 – Lásd e tekintetben a 47. lábjegyzetben hivatkozott Suiker Unie és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 539., 541., 542. pontját és a T-325/01. sz., DaimlerChrysler kontra Bizottság ügyben 2005. szeptember 15-én hozott ítélet (az EBHT 2005., II-3319. o.) 85., 86. és 88. pontját. Lásd továbbá a 45. lábjegyzetben hivatkozott vertikális korlátozásokról szóló bizottsági iránymutatás 13. pontját, valamint a 48. lábjegyzetben hivatkozott kereskedelmi képviselőkkel kötött kizárólagos megbízási szerződésekről szóló bizottsági közleményt.

54 – A 46. lábjegyzetben hivatkozott Suiker Unie és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 541. és 542. pontja, a 41. lábjegyzetben hivatkozott Volkswagen és VAG Leasing ügyben hozott ítélet 19. pontja, valamint az 53. lábjegyzetben hivatkozott DaimlerChrysler kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 87. pontja.

55 – Lásd a jelen indítvány fenti 43. pontját.

56 – E tekintetben a 45. lábjegyzetben hivatkozott vertikális korlátozásokról szóló bizottsági iránymutatás 15. pontja nem világos, mivel abban a kereskedelmi ügynök elkülönült vállalkozásként jelenik meg, ugyanakkor a független gazdasági tevékenység folytatását nem ismeri el a számára.

hogy a felek között – például a végső fogyasztói árra vonatkozóan – létrejött szerződéses kikötések az EK 81. cikk szerint esetlegesen jogellenesnek minősülnek-e. Nincs jelentősége tehát annak, hogy az említett kockázatok megoszlása kiindulópontként szolgál-e annak megítélésénél, hogy az ügynök vállalkozásnak minősül-e, vagy hogy azt – ahogy a Bizottság állítja – csupán a megbízó és ügynöke között létrejött megállapodás versenyellenes jellegének értékelésekor kell figyelembe venni. Mindkét változat esetén a kockázatok megoszlása alapján lehet válaszolni arra a kérdésre, hogy az EK 81. cikkben meghatározott tilalom, valamint a csoportmentesítési rendeletek által megállapított esetleges kivételek alkalmazandók-e vagy sem.

ii) A kockázatoknak az ügynök és a megbízó közötti konkrét megoszlásának értékelésekor alkalmazott szempontok

52. Az ügy összes körülményének a nemzeti bíróság [57] hatáskörébe tartozó értékelése alapján lehet értékelni, hogy a megbízó számára végzett tevékenység kockázatait az ügynök viseli-e, vagy e kockázat magát a megbízót terheli-e. Ugyanakkor a Bíróság feladata, hogy az alapügyben történő határozathozatal megkönnyítése érdekében iránymutatást adjon a közösségi jog értelmezésére vonatkozóan [58].

53. E vonatkozásban a szóban forgó kereskedelmi kapcsolatok terén betöltött közvetítői szerep gazdasági szempontú értékelése sokkal inkább meghatározó, mint a közvetítő ügynökként, bizományosként, forgalmazóként vagy kizárólagos képviselőként történő minősítésén alapuló formális megközelítés. E tekintetben azonban a Bíróság nem adhat a nemzeti bíróság számára e szempontokról kimerítő jellegű felsorolást, csupán jelezni tudja, hogy az ügyben szereplő esetben rendszerint milyen kritériumok alapján lehet következtetni a kockázatoknak a szóban forgó felek közötti megoszlására [59].

54. Ebben az összefüggésben két fajta kockázat releváns: egyrészt a megbízó árujának vonatkozásában a *termékekre sajátosan jellemző kockázat*, másrészt a termékek értékesítése vonatkozásában *az ügyletre sajátosan jellemző beruházással járó kockázat.*

55. A *termékekre sajátosan jellemző kockázat* kiterjed a szállítási és tárolási költségek viselésére, az említett áruk által okozott károkért való felelősségre, valamint arra az esetre, ha az árut nem tudják eladni (kereskedelmi kockázat).

56. A termékekre sajátosan jellemző kockázat értékelésekor a kiindulási pont az ela-

57 – Lásd e tekintetben a 37. lábjegyzetben hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

58 – Lásd e tekintetben a 38. lábjegyzetben hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

59 – Lásd e tekintetben a 45. lábjegyzetben hivatkozott vertikális korlátozásokról szóló bizottsági iránymutatás 16. és 17. pontját.

dandó áruk tulajdonjogának kérdése.[60] Amennyiben a harmadik személyek felé történő értékesítés időpontjáig az áruk – amint azt a CEPSA állítja – a megbízó tulajdonában maradnak, akkor ez arra utal, hogy a megbízó viseli a kockázatokat is. Azonban ha a tulajdonjog egy korábbi időpontban átszáll az ügynökre, ez inkább azt mutatja, hogy ő viseli az említett árukkal járó kockázatokat is. Jelen ügyben csupán azt tudjuk, hogy a töltőállomás üzemeltetője viseli a tüzelőanyaggal kapcsolatos kockázatokat attól a pillanattól kezdve, hogy azt a töltőállomáson lévő tárolótartályokba áttöltötték. Ebből mindenesetre arra következtethetünk, hogy a töltőállomás üzemeltetői a tulajdonoshoz hasonló helyzetben vannak, ami azt látszik igazolni, hogy már a végső felhasználók számára történő értékesítés előtt viselik a termékekre sajátosan jellemző kockázatot.

57. A tulajdonjogon kívül még a szállítási költségek is befolyásolhatják a termékekre sajátosan jellemző kockázatot[61]. Minden esetben, amikor az ügynököt terhelik a szállítási költségek, az áruhoz kapcsolódó kockázatot is ő viseli. E vonatkozásban az előzetes döntéshozatalra utaló határozat semmilyen tájékoztatást sem nyújt. A CEPSA mindazonáltal az állítja, hogy az összes szállítási költséget maga viseli, így ezek a költségek nem terhelik azon töltőállomás-üzemeltetőket, amelyeknek a CEPSA szállít. A kérdést előterjesztő bíróság feladata a fenti állítás tisztázása. Ezzel kapcsolatban különösen arról kell meggyőződni, hogy a gyakorlatban a CEPSA-nak az üzemanyagért fizetendő díjazás révén nem kerül-e sor a szállítási költségek *közvetett* áthárítására. Kizárólag abban az esetben vonhatnánk le azt a következtetést, hogy e tekintetben nem a töltőállomások üzemeltetői, hanem ő viseli a termékekre sajátosan jellemző kockázatot, ha a CEPSA-nak a szállítási költségekre vonatkozó állításai vizsgálatukat követően bizonyítást nyernének.

58. Ezen túlmenően azt is meg kell vizsgálni, hogy ki viseli az áruk raktározásával összefüggő költségeket, és ki felelős az árukban bekövetkezett, vagy az áruk által harmadik személyeknek okozott esetleges károkért[62]. A kérdést előterjesztő bíróság kizárólag azt tünteti fel, hogy a töltőállomás üzemeltetője felelős mind a CEPSA-val, mind a harmadik féllel szemben az áruban keletkező bármely veszteségért, szennyezésért vagy keveredésért, illetve az ebből eredő károkért. Azonban nem világos, hogy ki viseli az üzemanyag tárolásával járó költségeket, és hogy a töltőállomás üzemeltetője vétkességre való tekintet nélkül felelős-e az esetleges károkért, vagy – mint ahogy a CEPSA állítja – kizárólag akkor felelős, ha vétkessége megállapítható[63]. Amennyiben a töltőállomás üzemeltetője viseli az üzemanyag tárolásával járó költségeket, és vétkességre való tekintet nélkül ez utóbbi felel a károkért, akkor ez

60 – Ugyanitt a 16. pont.

61 – Ugyanitt a 17. pont első francia bekezdése.

62 – Ugyanitt a 16. pont harmadik és hatodik francia bekezdése; a termékek raktározásával kapcsolatban lásd még a 48. lábjegyzetben hivatkozott kereskedelmi képviselőkkel kötött kizárólagos megbízási szerződésekről szóló bizottsági közlemény I. szakaszát.

63 – Mindenesetre a CEPSA-nak a Szövetség által vitatott azon állítása, miszerint a felelősség egyetlen esete sem merült még fel, nem bír jelentőséggel. A döntő szempont a CEPSA és azon töltőállomás-üzemeltetők közötti üzleti viszony megítélésénél, amelyeknek a CEPSA szállít, csupán az, hogy ki felel az esetleges károkért, és nem pedig az, hogy e veszély korábban bekövetkezett-e már.

azon érvelés mellett szól, mely szerint a töltőállomás üzemeltetője viseli a termékekre sajátosan jellemző kockázatot.

59. Végül azt is meg kell megvizsgálni, hogy ki viseli a megbízó áruival kapcsolatos üzleti kockázatot, vagyis annak kockázatát, hogy az árut nem sikerül eladni [64]. Erre vonatkozóan a kérdést előterjesztő bíróság csupán azt állapította meg, hogy a töltőállomás üzemeltetője köteles az üzemanyag árát a CEPSA-nak a szállítást követő kilenc napon belül megfizetni, és hogy a CEPSA ugyanekkor fizeti ki az üzemeltetőnek járó jutalékot. Ez a szabály, amely közvetlenül nem az adott időtartam alatt eladott üzemanyag mennyiségén alapul, arra utal, hogy a töltőállomás üzemeltetője mindenképpen viseli az üzleti kockázatok egy részét, és ezért független kereskedőnek minősül.

60. Másképpen kell megítélni az üzleti kockázatot, amennyiben az az időtartam, amely alatt CEPSA által szállított árukészletet a töltőállomások eladják, semmiképpen sem haladja meg a kilenc napos határidőt [65], illetve amennyiben az üzemanyagot kilenc napot meghaladóan sohasem tárolják a töltőállomáson, és a CEPSA-val történő elszámoláskor az üzemanyag már teljes egészében értékesítésre kerül. Ilyen esetben ugyanis az üzemeltető által a CEPSA részére történő fizetés csupán a kereskedelmi ügynök által a megbízó számára kötött ügyletért járó bevétel továbbításának minősül anélkül, hogy az üzemeltető viselné az üzleti kockázatot. E vonatkozásban a Szövetség és a CEPSA eltérő módon adta elő és értékelte a tényeket.

61. Hasonlóképpen a CEPSA viseli az üzleti kockázatot, amennyiben az üzemeltetőnek reális lehetősége van arra, hogy a CEPSA-val történő elszámoláskor a harmadik személy részére még nem értékesített, kiszállított üzemanyag [66] árát ne fizesse ki, azaz hogy az üzemeltető kizárólag a végső fogyasztónak ténylegesen eladott üzemanyag árát legyen köteles a kilenc napos határidőn belül megfizetni [67]. Mindazonáltal, a Szövetség ezzel kapcsolatban a Bíróság előtt azt állította, hogy a CEPSA által alkalmazott elszámolási rendszer nem teszi lehetővé az üzemanyag-szállítást követő kilenc napon belül fizetendő összegből történő levonásokat, és hogy ezt pénzügyi okok miatt egyébként is nehezen lehetne megvalósítani. A nemzeti bíróság feladata ennek tisztázása.

64 – Lásd még a 45. lábjegyzetben hivatkozott vertikális korlátozásokról szóló bizottsági iránymutatás 16. pontjának harmadik és hetedik francia bekezdését.

65 – Ebben az összefüggésben nem elegendő azt meghatározni, hogy a CEPSA által a töltőállomásoknak szállított üzemanyag átlagosan mennyi idő alatt kerül eladásra, mivel ez az időtartam a töltőállomás elhelyezkedésétől és forgalmától, valamint a vevőkör nagyságától függően jelentős mértékben változhat.

66 – Vagyis az a CEPSA által kiszállított üzemanyag-mennyiség, amit a töltőállomás nem tudott eladni a CEPSA által történt szállítás és az elszámolás között eltelt kilenc napos határidőn belül. A még nem értékesített üzemanyag után történő fizetés elhalasztása addig az időpontig, amíg azt ténylegesen értékesítik a végső felhasználók számára, azzal a következménnyel járna, hogy az üzleti kockázatot addig is a CEPSA viselné.

67 – Ebben a vonatkozásban nem lenne sem célszerű, sem reális, hogy a még nem értékesített üzemanyag ténylegesen visszakerüljön a CEPSA-hoz, és utána azt ismét kiszállítsák.

62. Az ügynök közvetítésével létrejött ügyletekkel járó kockázatokat illetően a termékekre sajátosan jellemző, fent vizsgált kockázaton kívül még meg kell említeni az *ügyletre sajátosan jellemző beruházással járó kockázatot.* Ezen különösen az infrastrukturális beruházásokat (a töltőállomások tekintetében például az üzemanyagtartályok beszerzését), és a megbízó termékeinek értékesítéséhez kötődő reklámtevékenységet értjük [68]. Az ügynök az általa viselt költségekkel arányban részt vesz az ilyen ügyletekkel kapcsolatosan a megbízót terhelő kockázatok viselésében is. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban az erre vonatkozó adatok teljes mértékben hiányoznak. E vonatkozásban a kérdést előterjesztő bíróság feladata megtenni a szükséges megállapításokat.

63. Összességében a jelen esetben nem zárható ki, hogy a termékekre sajátosan jellemző kockázatokkal és az ügyletre sajátosan jellemző beruházással járó kockázatokkal kapcsolatban hivatkozott szempontok összekuszálódott képet nyújtanak. E tekintetben fel kell hívni a figyelmet, hogy e szempontok csupán az ügynök és megbízója közötti kockázatok megoszlásával kapcsolatos hivatkozási pontoknak minősülnek. Mint ahogyan azt már korábban kifejtettem, ami meghatározó, az a jelen ügy összes körülményének átfogó értékelése.

64. Még ha az ügynököt csupán a fent említett költségek és/vagy kötelezettségek egy része terheli is, a helyzete a bizományoséhoz áll közelebb, ily módon az ügynök már nem tekinthető olyan egységnek, amely gazdasági egységet alkot a megbízójával, hanem olyan független vállalkozásnak minősül, amely a megbízó termékei piacán függetlenül jár el. Ezzel szemben, ha a kereskedelmi ügynök a közvetítésével létrejött ügyletekhez kötődően semmilyen kockázatot sem visel, akkor ő – csupán a megbízó segédszerveként – valódi kereskedelmi ügynöknek minősülhet [69]. Ugyanez a helyzet abban az esetben is, ha a kereskedelmi ügynök a fent hivatkozott kockázatok közül csak elhanyagolható kockázatot visel. [70] Ugyanis gazdasági szempontból nincs különbség aközött, hogy a kereskedelmi ügynök egyáltalán *nem,* vagy *csak elhanyagolható mértékben* viseli a közvetítésével megvalósult ügyletek kockázatát.

65. A jelen vizsgálat keretében egyébként *a jutalékkal kapcsolatos kockázatnak* nincs jelentősége. Ugyanis a kereskedelmi ügynök tevékenységéről alkotott általános képnek megfelel az, hogy díjazása, egészben vagy részben, az általa nyújtott szolgáltatásoktól – különösen a közvetítésével létrejött ügyletek számától vagy értékétől – függ [71]. Ezen okból általában az ügynök viseli a jutalékkal

68 – Lásd a 45. lábjegyzetben hivatkozott vertikális korlátozásokról szóló bizottsági iránymutatás 16. pontjának második és ötödik francia bekezdését. A C-214/99. sz. NESTE-ügyben 2000. december 7-én hozott ítélet [EBHT 2000., I-11121. o.] 34. pontja a töltőállomásokra vonatkozó megállapodásokkal kapcsolatban kiemeli a forgalmazott védjegy arculatához való alkalmazkodás érdekében megvalósított beruházások jelentőségét.

69 – A 41. lábjegyzetben hivatkozott Volkswagen és VAG Leasing ügyben hozott ítélet 19. pontja, valamint az 53. lábjegyzetben hivatkozott DaimlerChrysler kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 87. pontja; lásd még a 45. lábjegyzetben hivatkozott vertikális korlátozásokról szóló iránymutatás 15. és 17. pontját.

70 – Lásd e tekintetben a 45. lábjegyzetben hivatkozott vertikális korlátozásokról szóló bizottsági iránymutatás 15. és 17. pontját.

71 – A 86/653 irányelv 6. cikkének (2) bekezdése. Lásd még a 45. lábjegyzetben hivatkozott vertikális korlátozásokról szóló bizottsági iránymutatás 15. pontjának utolsó mondatát és 16. pontjának hetedik francia bekezdését.

kapcsolatos kockázatot, legyen szó akár valódi, akár nem valódi ügynökről.

iii) A kockázatok megoszlásának következményei a töltőállomásokra vonatkozó megállapodásokban szabályozott árrögzítés versenyjogi értékelése vonatkozásában

66. Amennyiben a kockázat megoszlásának vizsgálata arra a következtetésre jut, hogy azon töltőállomás-üzemeltetők, amelyeknek a CEPSA szállít, az utóbbi megbízásából mint valódi kereskedelmi ügynökök tevékenykednek, és így a megbízóval gazdasági egységet alkotnak, a töltőállomásokra vonatkozó megállapodásokban szereplő kérdéses kikötésekre nem vonatkozik az EK 81. cikk, mivel nem független vállalkozások közötti megállapodásokról van szó, így ennélfogva e kikötésekre az 1984/83 rendeletben és/vagy a 2790/1999 rendeletben szereplő csoportmentesítési szabályok hatálya sem terjed ki. Ebből kifolyólag az említett megállapodásokban rögzített végső fogyasztói árat, valamint az egyéb rendelkezéseket nem lehet e rendelkezések [72] fényében vizsgálni.

67. Ellenben, ha a töltőállomás-üzemeltetők az általuk viselt kockázat miatt nem tekinthetők valódi kereskedelmi ügynöknek, és/vagy forgalmazónak, vagyis független gazdasági szereplőnek minősülnek, akkor a töltőállomásokra vonatkozó megállapodásokat az EK 81. cikk és a releváns csoportmentesítési szabályozások fényében kell értékelni.

68. A teljesség kedvéért még ez utóbbi eset vonatkozásában a következőket kell megállapítani:

69. Először is meg kell jegyezni, hogy az EK 81. cikk, és így a mindenkori csoportmentesítési szabályozások is, csak azokra a vállalkozások között létrejött megállapodásokra vonatkoznak, amelyeknek célja vagy hatása a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint [73] e célból nemcsak magát a kereskedelmi ügynöki szerződést kell figyelembe venni, hanem a szerződés hátterét jelentő gazdasági és jogi környezetet is. Különösen azt a tényt kell számításba venni, hogy valamely egyedi szerződés és más ugyanolyan jellegű szerződések együttes alkalmazása halmozott hatást gyakorolhat a versenyre. Ezen okból meg kell vizsgálni azt, hogy az adott szerződés az ilyen természetű szerződések csoportjával együttvéve menynyiben befolyásolja a nemzeti, illetve a külföldi versenytársakat abban, hogy az

72 – Lásd még a 45. lábjegyzetben hivatkozott vertikális korlátozásokról szóló bizottsági iránymutatás 15. pontjának utolsó mondatát és a 18. pontját, különösen annak harmadik franciabekezdését.

73 – A 23/67. sz., Brasserie de Haecht ügyben 1967. december 12-én hozott ítélet [EBHT 1967., 544., 555. és 556. o.]; a 47. lábjegyzetben hivatkozott Suiker Unie és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 549. pontja; a C-234/89. sz. Delimitis-ügyben 1991. február 28-án hozott ítéletnek [EBHT 1991., I-935. o.] különösen a 13–15. pontja, valamint a 19. és 20. pontja; a C-230/96. sz. Cabour-ügyben 1998. április 30-án hozott ítélet [EBHT 1998., I-2055. o.] 50. pontja; és a 68. lábjegyzetben hivatkozott NESTE-ügyben hozott ítéletnek különösen a 25–27. pontja.

érintett piacra bejussanak, illetőleg hogy ott növeljék részesedésüket.

70. Amennyiben a nemzeti jog csupán hivatkozik a közösségi jogra a nemzeti területen megnyilvánuló jogi tények vonatkozásában, nem szükséges annak ismerete, hogy a vitatott töltőállomásokra vonatkozó megállapodások hatással lehetnek-e a tagállamok közötti kereskedelemre [74]. Ilyen esetben a spanyol versenyjog alapján a töltőállomásokra vonatkozó megállapodásoknak az érintett piacra, és nem a közös piacra gyakorolt hatását kell megvizsgálni.

71. Végül az EK 81. cikk (3) bekezdése szerinti csoportmentesítésre vonatkozó rendeletekkel kapcsolatban meg kell említeni, hogy a 2790/1999 rendelet 2000. június 1-jével hatályon kívül helyezte az 1984/83 rendeletet. Azokra a 2000. május 31-én már hatályban lévő megállapodásokra, amelyek nem tettek eleget a 2790/1999 rendeletben előírt mentességi feltételeket, az 1984/83 rendeletben előírt mentességi feltételeknek azonban igen, 2001. december 31-ig tartó átmeneti időt határoztak meg.

72. Az, hogy 2000. július 1-jétől kezdődően a 157/1992 királyi rendelet 1. cikke (1) bekezdésének b) pontjában az 1984/83 rendeletre történő hivatkozás milyen hatályú, olyan belső jogban felmerülő kérdésnek minősül, amelynek értékelése kizárólag a nemzeti bíróság feladata [75].

73. Mindenesetre sem az 1984/83 rendelet szerinti régi, sem a 2790/1999 rendelet szerinti új csoportmentesítési szabályozás nem mentesíti az EK 81. cikk (1) bekezdésében meghatározott tilalom alól azokat a töltőállomásokra vonatkozó megállapodásokat, amelyek a töltőállomás-üzemeltetők számára megszabják a végső fogyasztói árat [76]. Az ilyen mentesítés még kiterjesztő értelmezéssel sem vezethető le az említett rendeletekből [77]. A fent említetteket a 2790/1999 rendelet szerinti új csoportmentesítési szabályozás tekintetében még ki kell egészíteni azzal, hogy a rendelet 3. cikke szerint a szabályozás nem alkalmazható, ha a piaci részesedés meghaladja a 30%-ot.

74 – A tagállamok közötti kereskedelem érintettsége csak akkor játszik szerepet, ha a közösségi jogot közvetlenül (és nem csupán közvetve, a nemzeti jogra történő utalás révén) kell alkalmazni; a közösségi jog és a nemzeti jog esetleges párhuzamos alkalmazására vonatkozó kötelezettséggel kapcsolatban lásd az 1/2003 rendelet 3. cikkének (1) bekezdését; a tagállamok közötti kereskedelem érintettségét illetően lásd továbbá a 161/84. sz. Pronuptia-ügyben 1986. január 28-án hozott ítélet [EBHT 1986., 353. o.] 26. pontját és a C-475/99. sz., Ambulanz Glöckner ügyben 2001. október 25-én hozott ítélet [EBHT 2001., I-8089. o.] 47 és azt követő pontjait, valamint különösen a 48. pontját, és az „Iránymutatás a kereskedelemre gyakorolt hatásnak a Szerződés 81. és 82. cikke szerinti fogalmáról" szóló bizottsági közleményt (HL 2004. C 101., 81. o.).

75 – Lásd a 17. lábjegyzetben hivatkozott Dzodzi-ügyben hozott ítélet 41. és 42. pontját, valamint a 17. lábjegyzetben hivatkozott Leur-Bloem-ügyben hozott ítélet 33. pontját.

76 – Ez kifejezetten a 2790/1999 rendelet 4. cikke (1) bekezdésének a) pontjából következik. Ugyanez a helyzet az 1984/83 rendelet alkalmazási körével: a töltőállomásokra vonatkozó megállapodásokat érintő 10–13. cikk együttes értékelése alapján kiderül, hogy a kizárólagos beszerzési megállapodások megengedhetőek (lásd különösen a 10. cikket és a 11. cikk a) pontját), ám csak akkor, ha nem tartalmaznak árrögzítést (lásd a 11. cikk elejét: „A 10. cikkben [...] meghatározott kötelezettségen felül a viszonteladó részére nem írható elő más versenykorlátozás."

77 – Lásd e tekintetben a C-70/93. sz., Bayerische Motorenwerke ügyben 1995. október 24-én hozott ítélet (EBHT 1995., I-3439. o.) 28. pontját, valamint a 73. lábjegyzetben hivatkozott Cabour-ügyben hozott ítélet 30. pontját.

VI – Végkövetkeztetések

74. A fenti megfontolások alapján azt javasolom a Bíróságnak, hogy a Tribunal Supremo kérdésére a Bíróság az alábbiak szerint válaszoljon:

„1) Valamely olajipari vállalkozás és a töltőállomás-üzemeltetők (amelyeknek az előbbi szállít) között létrejött azon kizárólagos beszerzési megállapodásokat, amelyekben az üzemeltetők az említett vállalkozás üzemanyagának és tüzelőanyagának kizárólagos értékesítésére vállalnak kötelezettséget, az EK 81. cikk fényében kell értékelni még akkor is, ha az olajipari vállalkozás és a töltőállomás-üzemeltetők között meglévő szerződéses kapcsolat alakilag bizományi szerződésnek vagy kereskedelmi ügynöki szerződésnek minősül.

A Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról szóló, 1999. december 22-i 2790/1999/EK bizottsági rendelet értelmében 2000. június 1-jétől az ilyen megállapodások engedélyezhetők.

Ezt megelőzően az ilyen megállapodások az EK-Szerződés 85. cikkének (1) bekezdésében (jelenleg EK 81. cikk [1] bekezdése) meghatározott tilalom alól a Szerződés [81.] cikke (3) bekezdésének kizárólagos beszerzési megállapodások csoportjaira való alkalmazásáról szóló, 1983. június 22-i 1984/83/EGK bizottsági rendeletben rögzített kritériumok alapján mentesülhettek.

2) Az olajipari vállalkozások és a töltőállomás-üzemeltetők (amelyeknek az előbbiek szállítanak) között létrejött azon megállapodásokat, amelyek ez utóbbiak számára a végső fogyasztói árra vonatkozó feltételeket, valamint az üzletmenettel, az említett olajipari vállalkozástól származó tüzelőanyag és üzemanyag értékesítésével és forgalmazásával kapcsolatos kötelezettségeket írnak elő, az EK 81. cikk fényében kell értékelni, ha a töltőállomás-üzemeltetők a tüzelőanyagot és üzemanyagot saját nevükben, harmadik személy részére értékesítik, illetőleg ha szállítóként vagy kereskedelmi ügynökként, a harmadik személyek felé történő értékesítéssel kapcsolatban nem elhanyagolható mértékű kockázatot kötelesek viselni.

Az ilyen megállapodásokat – amelyeket korábban az 1984/83 rendelet alapján kellett értékelni – 2000. június 1-jétől ugyanezen feltételek szerint a 2790/1999 rendelet alapján értékelendő."